

IDRIZ SEFERI PRIJËS I TRE BREZAVE

Për 67 vjet radhazi, që në moshën 13 vjeçare, Idriz Seferi qe bashkëluftëtar e prijës i tre brezave luftëtarësh të krahinave liridashëse të Moravës, Vardarit dhe malësisë së Karadakut që kulmon midis tyre.

U lind në mars të vitit 1847 në fshatin malor Sefer, në një familje me emër, në një periudhë kur trevat shqiptare ishin përfshirë nga flakët e kryengritjeve kundër Reformave të Tanzimatit që synonin forcimin e regjimit pushtues osman në Shqipëri. Madje malësia e Karadakut, e ndodhur në krahun lindor të trevave shqiptare, përballonte presion të dyfishtë. Ajo ndeshej jo vetëm me forcat e ekspeditave osmane që përpiqeshin ta nënshtonin. Njëherësh i duhej të prapësonte çetnikët terroristë serbë e bullgarë, të cilët me zjarr e plumb kërkonin të krijonin psikozën e pasigurisë dhe të nxisnin shpërnguljen për të lehtësuar pushtimin dhe aneksimin e trevave shqiptare në të ardhmen. Në një nga përpjekjet me trupat osmane, rreth vitit 1875, Idrizi i plagosur u kap. Gjyqi e dënoi me burgim të përjetshëm *“kryengritësin e pandreqshëm”*. Kur mundi të fitojë përsëri lirinë pas 2-3 vjetësh, viset shqiptare të Moravës, Piroti, Leskovci, Vraja, Prokupla dhe Kurshumlia ishin shkrumbuar e masakruar nga ushtarët dhe çetnikët e princit serb Milan Obrenoviq.

Idriz Seferi u fut në radhët e mijëra shqiptarëve, që ndesheshin me agresorët. Më pas në krye të çetave të Karadakut ndihmoi në stabilizimin e frontit përgjatë vijës Mërdar-Bujanoc, që pengoi mësymjen e mëtejshme serbe. Ndërkaq, nga viti 1878 ishte krahu i fuqishëm i Lidhjes Shqiptare të Prizrenit në vijën e parë të rrezikut. Sipas udhëzimeve të Degës së Lidhjes për Shkupin, 100 trima të zgjedhur ai i dërgoi në Plavë e Guci për të mbrojtur këtë krahinë nga pushtuesit malazez. Në janar të vitit 1881, kur forcat e armatosura të Lidhjes me veprime të pjekura ofensive vendosnin kontrollin në qendrat e mëdha të Kosovës dhe zgjeronin zonat e lira nën kontrollin e saj, Idriz Seferi shpërthente nga Karadaku me sukses mbi garnizonet osmane në Preshevë, Kumanovë, Gjilan e Shkup. Në Karadak me forcë nuk kalohej, paraja nuk çante te Idriz Seferi, më në fund tradhëtisht e qëlluan dhe e plagosën, por nga rruga e nisur nuk mundën ta kthejnë.

Në kapërcyell të shekullit të ri rreth kryengritësit veteran po rritej një brez i ri luftëtarësh. Ishte prijës i tyre në beteja, njëkohësisht këshilltar dhe mësues i pazëvendësueshëm. Shembulli i jetës së tij ishte burim frymëzimi për më të rinjtë.

Vitet kalonin dhe Lëvizja Kombëtare Shqiptare rritej e forcohej. Valët e kryengritjeve lokale erdhën e u bashkuan në detin e kryengritjeve të mëdha. Xhonturqit nuk mundën të mashtronin shqiptarët.

Ndërkohë Idriz Seferi, pas shumë provave si kuëndar i vyer në vitet para e pas Lidhjes së Pejës, do të

dëshmonte vlerat e veçanta të prijësit ushtarak popullor në kryengritjet e mëdha antiosmane në fillim të shekullit XX. Talenti i këtij strategu popullor spikati veçanërisht në betejën e famshme të Grykës së Kaçanikut gjatë kryengritjes së fuqishme të 1910-s. Mijëra ushtarë të Shefqet Turgut Pashës, të pajisur me armët më moderne të kohës, u gozhduan për tri ditë me radhë. Heroizmi u përsërit në betejat e Dernagllavës (Karadak), Moravës së Gjilanit, Shtimjes dhe Carralevës.

Prijësi i shquar i kryengritjes së vitit 1910 në vitin 1912 do të jetë përsëri ndër udhëheqësit kryesorë të Kryengritjes së Përgjithshme. Urtia, pjekuria dhe guximi i Idriz Seferit ndikuan qysh në fazën përgatitore në vendimet që u morën në Kuvendin e Junikut më 21 maj, të cilat u bënë flamur për kryengritësit. Në krye të një grupimi prej rreth 20.000 burrash ai spastroi Bujanocin, Gjilanin, Preshevën, Kaçanikun, Ferizajn, etj. dhe i dha fund pushtetit osman në ato anë. Pas mbledhjes së Ferizajt në gusht dhe pas heshtjes së qeverisë osmane ndaj 14 pikave shqiptare, të paraqitura nga Hasan Prishtina, Idrizi bashkë me krerë të tjerë të kryengritjes iu drejtuan Shkupit, i cili u çlirua më 12 gusht.

Gjatë Luftës Ballkanike Idriz Seferi drejtonte qëndresën në vijën Merdar-Sfircë e Gjilan-Bujanoc. Çdo pëllëmbë tokë u pushtua vetëm pasi u la me gjak. Të egërsuar nga humbjet, çetnikët dhe ushtarët serbë vetëm në zonën e Gjilanit masakruan mijëra shqiptarë. Morava, Karadaku, Llapi e Gollaku u vunë nën terror ashtu si edhe mbarë Kosova.

Plakun e thinjur në luftëra përsëri nuk e lëshoi zemra. Ai dërgoi një grusht trimash pranë Ismail Qemalit në Vlorë dhe vazhdoi të organizonte qëndresën në krahinën e vet. Pranë tij, përkrah veteranëve të dy brezave të rralluar nga koha dhe luftërat, qëndronte një brez atdhetarësh të rinj, të etur për të përfituar nga përvoja e prijësit të sprovuar.

Në fund të vitit 1915 Idriz Seferi i përcolli me pushkë pushtuesit serbë. Kështu i priti edhe pushtuesit e rinj bullgarë. Ata më 1916 mundën ta shtien në dorë dhe ta burgosin. Plaku i panënshtuar provoi disa burgje, derisa u lirua në vitin 1918, kur Bullgaria dhe aleatët e saj e humbën luftën.

Pleqëria e thellë dhe situatat e vështira nuk ia kishin lëkundur besimin në të ardhmen. Çeta e tij ishte pjesëmarrëse e lëvizjes së armatosur për çlirim e bashkim kombëtar, e cila kishte përfshirë krejt Kosovën dhe trevat shqiptare në Maqedoni e Mal të Zi pas vitit 1918. Vite të tëra Idriz Seferi u bë mbrojtës i popullit nga dhuna e pushtetit ushtarak-polikor serb. U përpoqën ta shpërngulnin Idriz Seferin drejt Stambollit ose në brendësi të Jugosllavisë, u përpoqën ta joshnin materialisht, apo ta thyenin moralisht, por gjithnjë pa rezultat. “Në robni të huej jena, i tha të dërguarit të Beogradit, ... por në tokën tonë jena, për të do të luftojmë...”.

Idriz Seferi vdiq më 25 mars të vitit 1927, në moshën 80 vjeçe, duke u lënë porosi më të rinjve, mos me e lshue vendin dhe me qindrue të bashkuem”.